

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

פרשת האזינו – שבת שובה

חידושי תורה ושאלות מ - א' ועד ת' על **פרשת השבוע** ועניינא דיומא מהמפרשים מדרשים וכד'

התשובות מסודרות לפי סדר **א-ב**

בפרשה 52 פסוקים = אליהו, בן

איתא בחז"ל - כל מה שנרמז בשירת האזינו יתגלה כשיבוא אליהו הנביא זכור לטוב.

ואין מַזְדִּי מַצִּיל (דברים לב לט) איתא במדרש (ספרי) ברא מזכי אבא.

"גדולה שירה זו, שיש בה עכשיו, ויש בה לשעבר, ויש בה לעתיד לבוא, ויש בה בעולם הזה ויש בה לעולם הבא" (ספרי)

'שבת תשובה' הוא כינוי לשבת שנמצאת בתוך עשרת ימי תשובה, על שם התשובה שיש לעשות בשבת זו לפני יום הכיפורים.

וכן 'שבת שובה' על שם ההפטרטה הנוהגת בה **שובה ישראל עד - הנה א-להיך פי כשלת בעונך**. (הושע יד ב)

בשבת זו ישנם את שתי הפנים - מצד אחד אנו כבר חזרנו בתשובה באופן חלקי, אך עדיין יש ציווי להמשיך ולהתעלות ולשוב עוד.

בקהילות רבות נוהגים שרב הקהילה דורש בשבת זו ומעורר את הקהל לתשובה, מה שמכונה 'דרשת שבת שובה'.

חז"ל תקנו לקרוא פרשת האזינו בשבת תשובה לרמז כי שבת שובה הוא זמן של תשובה מאהבה, דאיתא בחז"ל שבכל יום מעשרת ימי תשובה יש

לתקן מה שקלקל באותו יום בכל השנה, ובשבת של עשיית יש לתקן את כל שבתות השנה. (פנים מאירות)

נ"ב פסוקים בהאזינו, לפי שעברו ישראל עליו לפיכך נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה כמנין בהמה. (הרוקח) והתורה נ"ב פרשיות, נ"ב תיבות מבראשית

עד יום א' ושם רמוז החורבן והארץ היתה תוהו ובוהו. ואין ראשית אלא משה שנאמר וירא ראשית לו. (ילקוט האזובי)

סגולה בפרשה – כתב החיד"א בספר עבודת הקודש סגולה לחן והצלחה לומר אחרי תפילת שמונה עשרה את הפסוקים א' ב' ג' שבפרשת האזינו.

אמר רבי אֶלְעָזָר, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: דַּעוּ כְּמָה צְדָקוֹת עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם שְׁלֵא כַּעֲסִיתִי בְיָמֵי בַלְעָם הַרְשָׁע, שְׁאֵלְמִלִּי כַּעֲסִיתִי — לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִשְׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט. (ברכות ז.) ואיתא בחז"ל שאותם ימים היו **עשרת ימי תשובה**.

אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב: מניין לגזר דין של צבור שאינו נהתם. אינו נהתם?! וְהִקְתִּיב: **נִתְּמָם עוֹנֵה לְפָנָי** (ירמיהו ב כב) אֵלֶּא: אף על גב

שְׁנַחֲתָם — נִקְרַע, שְׁנַאֲמַר: **כִּי-הִנֵּה א-לֵהֵינוּ כָּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו**. (דברים ד ז) וְהִקְתִּיב: **דַּרְשׁוּ י-הוָה בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְהִיטּוֹ קְרוֹב** (ישעיהו נה ו) משמע

שיש זמן שאינו קרוב ואינו נענה. הִתָּם בְּיַחֲדִי, הִכָּא בְּצַבּוּר. בְּיַחֲדִי, אֵימַת? אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּהֵי: **אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִין רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכַּפּוּרִים**.

(ראש השנה יח.)

אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר, ומיד היא מתקבלת, שנאמר (ישעיהו נה, ו):

דַּרְשׁוּ י-הוָה בְּהַמְצָאוֹ. במה דברים אמורים? ביחיד, אבל בצבור - כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם הם נענין, שנאמר (דברים ז, ז): **כִּי-הִנֵּה א-**

לֵהֵינוּ כָּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו (רמב"ם הל' תשובה ב, ו:)

וַיְהִי כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים וַיִּגַּף י-הוָה אֶת נֶגְל וַיָּמַת (שמואל א כה לח). — עֲשָׂרָה יָמִים מֵאֵי עֲבִידְתֵינָהּ? כלומר, מה טיבם של עשרה ימים דווקא אָמַר רַב

הַיּוֹדֵה אָמַר רַב: כְּנִגְדָּה עֲשָׂרָה לְגִימּוֹת שְׁנֵמָת נֶגְל לְעַבְדֵי דְנֹד. לפי שנתן לעשרת עבדי דוד סעודה אחת, ולכן נדחה גזר דינו בעשרה ימים. אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר

רַבָּה בַר אֲבוּהֵי: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִין רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכַּפּוּרִים. פִּי הַרִיטְבָא" שנתן לו עשרה ימים לשוב בתשובה. (ר"ה יח.)

תנא דבי אליהו זוטא פרק כב: "רבי נהוראי אומר: מפני מה נתנה קורת רוח בעשרת הימים מראש השנה ועד יום הכיפורים? כנגד עשרה נסיונות

שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם בכלן, לפיכך נתן הקב"ה לישראל עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. וכנגד עשרת הדברות שקבלו

ישראל בסיני, שאם יעשו תשובה שלמה בעשרת הימים מראש השנה עד יום הכיפורים, שיקבלם בתשובה שלמה לפניו, לכך נאמר (ישעיהו א, יח): **לְכוּ נָא**

וְנוֹקְחָה יְאֹמַר יְהוָה אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כְּשֹׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצִמְרֵי יִהְיוּ.

פסיקתא רבתי (פיסקא מ, בחודש השביעי): "וכן התקינו עשרה מלכויות ועשרה זכרונות ועשרה שופרות כנגד עשרת ימי תשובה."

כתב עבד המלך (הושע יד ב) – טוב לו לאדם שלפרקים מיוחדים יפיל תחינתו לפני השי"ת ויאמר: רבש"ע סלה ומחל לי על כל מה שחטאתי עויתי ופשעתי

לפניך, ולמדני דרך הטוב, ומעט מעשים טובים שבידי קח בידך ועיניך תחזה בי מישרים, וקבל הודאה מאתי וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שִׁפְתֵינוּ וְלֹא אֵעֲשֶׂה עוֹד שׁוֹם

דבר נגד רצונך ובפרט בענין פלוני ופלוני, אֲשֶׁר בְּךָ יִרְחַם יְתוֹם וְאֵתָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים כִּיִּים לְנוּ מֵהַשְׁבַּחְתָּנוּ עַל יְדֵי הוֹשַׁע נְבִיאֶיךָ וְאִמְרַת אֲרָפָא מְשׁוֹכְתָם

אֲהַבֵּם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ. אֲהִיָּה כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל וְכַרְתּוּ כְּשׁוֹשְׁנָה וַיִּדְּ שְׁרָשָׁיו כְּלָבָנוּ. וְלָכוּ יְנַקְוֵתֵינוּ וַיְהִי כַזֵּית הוֹדוּ וְרִית לּוּ כְּלָבָנוּ.

שאלות

- א. ביטל את הקרבת הקרבנות בבית המקדש על המזבח ששלמה, ציווה לאוריה הכהן לבנות מזבח כפי שראה בדמשק ועליו הקריב קרבנות לשם עבודה זרה, ובכך גם כפר בה' וגם בכהונה על ידי שהוא עצמו הקריב קרבנות.
- ב. **הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשך בשעריה למען ישמעו ולמען ילמדו ויגראו את י-הוה אל-היכם וישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת.** (דברים לא יב) כתב החינוך (מצוה תר"ב) שנצטוינו שיקהל עם ישראל כולו אנשים ונשים וטף, במוצאי שנת השמיטה בחג הסוכות ביום שני בחג, ולקרוא קצת מספר משנה תורה באוזניהם, שהוא אלה הדברים. **מה הטעם** שהיו מאחרין את מצוות הקהל עד מוצאי יו"ט הראשון, שהרי מן התורה זמנו כל הרגל, וזריזין מקדימים למצוות היה ראוי להקדים ליו"ט ראשון.
- ג. **פי חלק י-הוה עמו יעקב הקהל ונקלתו.** (דברים לב ט) פירוש המילה **הקהל**.
- ג. ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות פי לא עשו מימי ישוע בן נון פן בני ישראל עד היום ההוא ונתהי שמחה גדולה מאד. (נחמיה ח יז) מה הטעם שנכתב **ישוע** ללא ה'.
- ד. מי אמר לקב"ה, רבש"ע תפנה מכל עסקיך ופנה אליי ותחון אותי.
- ה. סימן בפרשה 'הוי"ו ל"ד'.
- ו. ראייה בפרשה שדבש הוא משקה, נפק"מ לענין הכשר זרעים, משום שכל אוכל הראוי למאכל אדם אינו מקבל טומאה עד שיבוא במגע עם אחד משבעת המשקים. וזה נקרא הכשר טומאה. וכן ביין.
- ז. **שובה ישראל עד י-הוה אל-להיה פי כשלת בעונך.** (הושע יד ב) עון הוא במזיד, חטא הוא בשגגה, **כשלת בעונך** משמע כשלת במזיד, לכאורה היה ראוי לומר כי כשלת בחטאתך, או כי פשעת בעונך.
- ח. **ה ל-הוה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלווא הוא אביד קנה הוא עשך ויכנגד.** (דברים לב ו) איתא במסכת סופרים (פרק ט' הלכה ה') שהה' היא תיבה בפני עצמה. מה הטעם בזה.
- ט. מי כונה גל של אגוזים, והביאור בזה, והרי אסור לכנות שם לחברו.
- י. **פי שם י-הוה אקרא הבו גדל לא-להינו.** (דברים לב ג) פרש"י – (ברכות כא ד"ה כי שם) כשבא משה לפתוח בדברי שירה אמר להם לישראל אני אברך תחלה ואתם ענו אחרי אמר **פי שם י-הוה אקרא** בברכה אתם **הבו גדל לא-להינו** באמן. לכאורה למה הזכיר חיוב זה רק עכשיו ולא קודם כן, הלא כבר נאמרה שירה ב' פעמים, בשירת הים ובשירת הבאר.
- כ. פסוק בפרשה – רמז לימים בהם קוראים בספר תורה, בפסוק שבע תיבות ועשרים וחמש אותיות.
- כ. שלושה שאכלו כאחד חייבים לזמן – נלמד מפרשתנו.
- ל. **פי ישירים דרכי י-הוה וצדיקים ילכו בהם ופשעים יפשלו בהם.** (הושע יז י) היכן מצינו בתורה על אותה פעולה כשהכוונה לשם מצוה וצדיקים ילכו בהם וכשהכוונה לשם עבירה ופשעים יפשלו בהם.
- מ. **יערף כמטר לקחי תנול פטל אמרתי** (דברים לב ב) פרש"י – זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישראל שהוא חיים לעולם כמטר הזה שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים טל ומטר. לכאורה היה צריך להמשיל את התורה לטל שאינו פוסק לעולם, משא"כ המטר.
- נ. איתא בגמרא (קידושין מ:) – אמר רב המנונא, אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה. פרש"י – ליום הדין תחילת תביעות שעליו מפני מה לא עסקת בתורה. לכאורה קשה מהגמרא בשבת (לא.) אמר רבא: **בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורבייה? צפית לישועה? פלפלת בתקמה? הבנת דבר מתוך דבר?** האם תחילת דינו של האדם הינה על מו"מ באמונה או על דברי תורה.
- ס. **ואין מדי מציל** (דברים לב לט) – איתא במדרש (ספרי) ברא מזכי אבא, אבא לא מזכי ברא. אין אבות מצילים את הבנים, לא אברהם מציל את ישמעאל, ולא יצחק מציל את עשו. **מה הטעם** שברא מזכי אבא, ואבא לא מזכי ברא.
- ע. רמז לעשרת ימי תשובה בברכת **השיבנו אבינו לתורתך** בתפילת שמונה עשרה.
- ע. שמות נוספים לעיר יריחו.
- פ. **צדיק וישר הוא.** (דברים לב ד) פרש"י – הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם, צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו. לכאורה אנחנו רואים שכשהקב"ה מעניש לא כל אחד מצדיק דין שמים עליו.
- צ. **הצור תמים פשלו פי כל דרכיו משפט** (דברים לב ד) פירוש המילה **צור** והוא כינוי לקב"ה, מה הטעם שמשם רבינו מכנה לקב"ה בשם **צור**. וכן בפסוקים: **ושמן מחלמיש צור.** (לב יג), **ונגבל צור ישעתו** (לב טו), **צור לקך תשי** (לב יח), **צור חסיו בו** (לב לז)
- ק. שד הוא כלומר מין מזויק שנברא בערב שבת בזמן בריאת העולם, רבי הונא בשם רבי יוסי אמר, עשוי כמין קליפין קליפין, שערות שערות, עינים עינים, ובעין אחת הוא רואה, ועינו לתוך לבו, ואינו שולט לא בצל ולא בחמה, אלא בין חמה לצל, ומתגלגל ככדור, ושולט מארבע שעות ועד תשע, ושולט משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, וכל מי שרואה אותו נופל על פניו ומת.
- ר. **הנהחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל.** (לב ה) פרש"י – **כשהנהחל הקדוש ברוך הוא למכעיסיו את חלק נחלתם** וכו'. מה הטעם שכתב **עליון** ולא כתב את אחד משמותיו של הקב"ה אדנות, הוי"ה או אלקים.
- ש. במוסף של ר"ה מברכים: כי אתה **שומע** קול שופר ו**מאזין** תרועה ואין דומה לך. מדוע לגבי שופר נאמר "שומע" ולגבי תרועה "מאזין". והקשר לפרשה.
- ש. ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא **והושע בן נון**. (דברים לב מד) מה הטעם שחזר לקרוא את יהושע בשמו הראשון הושע. כמה שנים נקרא יהושע.
- ת. מנין התיבות בפרשת האזינו, רמז בפסוק האזינו **השמים ואדברה**.

תשובות

- א. אחז מלך יהודה – (מלכים ב טז - מצודות, מלכים) אשר חלב זבחימו (דברים לב לה) ר"ת אחז . (רבינו אפרים)
- ב. בימה של עץ היו עושים בעזרה . ומשום הדוחק בעזרה דחו את זה למוצאי יו"ט ראשון . (עבד המלך) *
- ג. גורל – שנאמר **חבלים נפלו לי בנעמים אף נחלת שפרה עלי** . (תהלים טו ו) פרש"י - כשנפל לי הגורל להיות בחלקך חבל נעים הוא זה אף עלי שפרה נחלה כזו . וכן הוא אומר **מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון** (יהושע ט ט) מחבל פירושו מגורל . כמו"כ יעקב הוא גורל הקב"ה ונחלתו . (ספרי) כתב הזוקוני – חבל לשון חלק כמו **חבלים נפלו לי בנעמים** (תהלים טו ו) ולשון חבל שייך גבי נחלה לפי שמוזדין בו את הקרקע . (בכור שור)
- ג. גנאי הוא מפני ג' דברים . א) שאפילו חי בימי יהושע בו יהוצדק לא היה נחשב כלום . ב) מפני שלא ביקש על יצר הרע . ג) מפני שלקח את רחב שהיתה נכרית וגיירה . אע"פ שכתוב בו **וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מפל אשר צוה י-הוה את משה** . (יהושע יא טו) (פענח רוא) *
- ד. דוד המלך אמר (תהלים פו ח) **פנה אלי ונחני** אמר דוד רבונו של עולם תפנה מכל עסקיך ופנה אלי ונחני . (מדרש שוחר טוב תהלים שם)
- ה. ה'אזינו, ז'כור, י'רכיבהו, ו'ירא, ל'ו חכמו, כ'י אשא אל שמים עד סוף השירה. והשביעי קורא מסוף השירה עד סוף הפרשה. וסימנך **הזי"ו ל"ך** הינה החלוקה של הקוראים בתורה . כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע . (שו"ע או"ח תכח ה) *
- ו. **וינקהו דבש מסלע** (דברים לב ג) תניא מניו לדבש שהוא משקה שנאמר **וינקהו דבש מסלע** (תוספתא שבת פט) . **וְדָם עֵינָב תִּשְׁתֶּה חֶמֶר** תניא מניו ליינ שהוא משקה שנאמר **וְדָם עֵינָב תִּשְׁתֶּה חֶמֶר** . (שם)
- ז. זדונות נהפכים לזכויות כששב מאהבה , ואולם כששב מיראה אזי זדונות נהפכים לשגגות . **כאן** שעשה תשובה **מיראה** נעשו לו עוונותיו כשגגות בלבד . (יומא פו :) *
- ח. חתימתו של משה רבינו היא – לפי שראשי תיבות של פסוקים הללו עולה בגמטריא **משה** . ה'אזינו, י'עלה, כ'י שם יהוה אקרא, ה'צור, ש'חת לו, ה' ליהוה , כאדם שמסיים את ספרו והותם את שמו בסיום ספרו, לכך ה' רחוקה מהשם כדי לרמוז על ראשי התיבות . (מדרש תנחומא)
- ט. רבי טרפון כונה גל של אגוזים - שכדרך גל של אגוזים, כאשר ניטל אחד מהם הרי כולם נופלים האחד על השני, כך ר' טרפון, כשהיה תלמיד שואלו בעניין כלשהו היה מביא לו ראיות מכל חלקי התורה, הכל יחד . (גיטין טז.) כתב ה'בן יהוידע' - אגוז [17] גימטריא טוב [17] והתורה נקראת טוב גם כמו אגוז שצריך לשבור הקליפה כדי להוציא הפרי כן דברי תורה צריך לשבר הקליפות על ידי קושיות תחילה. כינוי זה הוא לשבח .
- י. יחדיו אמרו משה ובני ישראל את שירת הים , לפי שגם עליהם שרתה אז השכינה , ולא היה מי שיענה אמן . בשירת הבאר כתוב **אז ישיר ישיראל את השירה הזאת עלי באר ענני לה** . (במדבר כא ז) , ומשה רבינו לא נזכר בה לפי שענש עליה , ולפיכך לא הוזכר בה שם השם . ולא היה מקום להזהיר את בני ישראל להביא **גדל לא-להינו** שהרי לא נזכר בה השם , והחייב הוא רק בשירה ובברכה . (אנשי לתורה)
- כ. **כי שם י-הוה אקרא קבו גדל לא-להינו** . (דברים לב ג) . בפסוק זה יש שבע תיבות, רמז לשבעה ימים שקוראים בתורה . שני, חמישי, שבת, ר"ח, חולו של מועד, יו"ט ויום כיפור . ובפסוק זה יש עשרים וחמש אותיות, רמז למספר העולים לתורה , שלושה בימי חול ובשבת במנחה, ארבעה בר"ח ובחול המועד, חמשה ביו"ט, ששה ביום כיפור ושבעה בשבת, שהם ביחד עשרים וחמש . וזה פירוש הפסוק **כי שם י-הוה אקרא** רמז לקריאת התורה . (תורת החיד"א)
- כ. **כי שם י-הוה אקרא קבו גדל לא-להינו** (דברים לב ג) פרש"י – **אקרא** הרי אחד , **קבו גדל הרי שניים** , וביחד הם שלושה . (ברכות מה.)
- ל. לוט ושתי בנותיו – איתא בגמרא (נזיר כג) אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ, מְשַׁל לְלוֹט וְשִׁמְי בְּנוֹתָיו עִמּוֹ. הֵן שְׁנַתְּפוּנוּ לְשֵׁם מְצָנָה — **וְצִדְקִים יִלְכוּ בָם**, הוּא שְׁנַתְּפוּנוּ לְשֵׁם עֲבִירָה — **וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָם**. וְדַלְמָא הוּא נִמְי לְשֵׁם מְצָנָה אִיפּוּנוּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל הַפְּסוּק הֵנָּה עַל שְׁם עֲבִירָה נִאָמַר. פרש"י – ולכך אי אתה יכול לדנוג לכך זכות.
- מ. מר בתחילתו ומתוק בסופו - יש אנשים שמצטערים כשיורד מטר , ועם כל זה ליבם שמח כי הוא מביא חיים לעולם ואין קיום לעולם בלא מים , כך היא התורה בתחילה קשה להבנה ואחרתה מתוקה . (יעב"ץ מס' אבות פרק ו ד"ה משמח) **א"נ** כשהאדם מסתלק לבית עולמו נעשה חופשי מן המצוות , שנאמר **בממים חפשי** (תהלים פו ח) לכך הומשלה למטר להורות שיש זמן שהוא פוסק . (מנחת אליהו)
- נ. נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה , הביאור הוא שעל מנת לשאת ולתת באמונה יש צורך ללמוד תורה תחילה . (תוס שם)
- ס. סנגוריא היא על האב – שאם הבן יכול להיות צדיק אם כן האב לא היה כל כך רשע שהיה אפשרות לבנו להתחנך בדרך טובה. משא"כ ההיפך אדרבא מה שהאב צדיק יותר הוא יותר תביעה על הבן שלא הלך בדרכיו כמו שכתוב גבי עשיו גדל בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם הטובים . (טעמא דקרא)
- ע. עשר תיבות בברכה זו . **הַשִּׁיבְנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרַתְךָ וְקִרְבָּנוּ מִלְּפָנֶיךָ לְעִבּוֹדְתֶךָ, וְהִשְׁבִּירְנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ** . ועוד לפי שהברכה מתחילה בה' ומסתיימת בה' , **הַשִּׁיבְנוּ אֲבִינוּ** - הַרְוֵצָה בְּתִשׁוּבָה . כדי לרמוז על עשרה ימים אלו שהם ימי תשובה ויש ביד האדם להתקרב אליו יתברך . (הטור ס' קטו)
- ע. **'עיר התמרים'** – שנאמר וַיִּבְיָאֵם יְרֵחוֹ **עִיר הַתְּמָרִים** אֲצֶל אֲחֵיהֶם וַיִּשׁוּבוּ שְׁמֶרֶן (דברי הימים ב כח טו) ע"ש התמרים הרבים שהיו גדלים בה (רד"ק שופטים א טז), וכן **'עיר הירח'** מפני שביריחו נראה מולד הלבנה מוקדם בזמן שלא נראה בשאר המקומות , והעדים שבאו מיריחו קיבלו את עדותם ולא נמצאה בידם טעות . (יוסיפון פרק לח) , וכן מלשון **'עיר הירח'** לפי שהיו מריחים מיריחו את ריח פיתום הקטורת ומירושלים עד יריחו עשר פרסאות (בכור שור).
- פ. פטירתו של אדם קאי – כדאיתא בגמרא (תענית יא) . בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטין לפניו ואומרים לו: כף וכף עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר: הן, ואומרים לו: חתום! וחתום. שנאמר: **ביד כל אדם תחתום** (איוב לו ז) ולא עוד, אלא שצדיק עליו את הדין, נאמר להם: יפה דנתונו, ופירשו חז"ל – אע"פ שהוא אינו יודע הדין נתן הקב"ה בו בינה שידע הדין כדי שיצדיק ויאמר יפה דנתוני . (בן יהוידע שם) (פרדס שמאי)
- צ. צייר שהוא צר העולם תחילה וצר בו את האדם שנאמר **וייצר י-הוה א-להים את האדם** (בראשית ב ז) (ספרי) **והיניו דאמרה חנה: אין קדוש פי-הנה פי אין בלתיך ואין צור כא-להינו** . (שמואל א ב ב) מאי "אין צור כא-להינו"? - אין ציר כא-להינו , הקדוש ברוך הוא, צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים (ברכות י.) **א"נ** צור מלשון תוקף ואונקלוס תרגמו **תקיפא דשלמין** עובדוהי וכן (ישעיה נא א) **הביטו אל צור חצבתם**, כי כשם שהצור תקיף והוא יסוד הארץ, כן הקב"ה יסוד העולם. משה רמז בכאן על יצירתו של אדם הראשון ועל חטאו ועונשו, והעניין מפני שהיה הוא סיבה שנגזרה מיתה על כל תולדותיו, ולכך הוצרך משה להזכיר כן ביום מותו (רבינו בחיי)
- ק. קטב מרירי – איתא במדרש (שוחר טוב) על הפסוק **מִדְבַר פֶּאֶסֶל יִתְלַךְ מִקְטָב יִשׁוּד צִהְרִים**. (תהלים צא ו) בפרשתנו נאמר מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רָשָׁף וּקְטָב מִרִירֵי פֶרֶשׁ"י - וכריתות שד ששמו מרירי .
- ר. רעה היא – ואין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אלא על הטובה , (איכה רבה ב ג) מכיוון שמדובר בדברים הרעים שקרו לדור אנוש ודור המבול לכך השתמש בשם כינוי . (פניני עיון)
- ש. שבירת הלב היא תרועה , גנוחי גנח וילולי יליל , הוא מאזין מקרוב , שכן **קרוב י-הוה לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע**. (תהלים לד יט) לגבי התקיעות , הקב"ה שומע קול שופר דהיינו את התקיעה . בפרשתנו נאמר **האזינו השמים ונדברה ותשמע הארץ אמרי פי**. (דברים לב א) איתא במדרש ספרי לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך אמר **האזינו השמים** , ולפי שהיה רחוק מן הארץ אמר **ותשמע הארץ** . (ר' מרדכי יהודה ליב זק"ש) שלושים ושמונה שנים נקרא הושע יהושע , כאשר שלח משה רבינו את המרגלים וקרא לו יהושע , היה זה בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים . ומיתת משה רבינו היתה בסוף ארבעים שנה לצאתם ממצרים . וכתוב בחז"ל שהאות י' שניטלה משרי כאשר הוחלף שמה לשרה קראה תיגר עד שניתנה ליהושע . ושמה הוחלף ביום שהיתה בת שמונים ותשע שנים, ונקראה שרה עד יום פטירתה בגיל מאה עשרים ושבע שנים. הרי לנו שהאות י' ניטלה ממנה לתקופה של שלושים ושמונה שנים . (אור יקרות) **א"נ** להורות שאין מקום לקרוא לו בשם של תלמיד , כמנהג המלכים שקוראים למשמשים שלהם בשמות אחרים . (כדרך שהוחלפו דניאל - בלשצצר; חנניה - שדרך; מישאל - מישך) לכך חזר וקרא לו בשמו המקורי . (בכור שור) (תכלת מרדכי על הרמב"ן)
- ת. תרי"ג תיבות בפרשה כנגד תרי"ג מצוות. **השמים ונדברה** בגימטריא תרי"ג (613) (הגר"א) שהציע להם תרי"ג מצוות וסידרן לפני עדים (פענח רוא)

מקורות / חידויון *

איתא בזוהר פרשת יתרו (זוהר ח"ב ע"ח ע"ב) עשו ויעקב חלקו החדשים ביחד על פי הדין מאחר שלקח אברהם חודש ניסן, יצחק אייר, יעקב סיון שהוא מזל תאומים, היה ראוי עשו גם כן ליקח שלשה ירחים תמוז אב אלול, וסימן נרמז משעיר למו הופיע מהר פאן את"א מרבת קדש (דברים לג ב). ר"ל ג' חדשים אילו שנרמזין במלת את"א, א"ב ת"מו א"לול, ונלקח מעשו הרשע חודש אלול לגמרי, בסוד **האויב תמו תרבות לנצח** (תהלים טז), וגם תמוז אב אתאיביד מיניה (כדאיאת שם בוהר), ולא נתנה לו רק כ"א יום בין המצרים, בחודש אלול ניתן לו תשובה לישראל, וזה היה הענין בלק ובלעם רצה ליקח מישראל חודש אלול שהוא היה שלו, שכן מלחמות סיוחן ועוג היתה בסוף אלול (עיין במדרש במ"ר פי"ט ל"ב), ושמע המושלים ברקיע שאמרו **פאו קשבון ומלאכי האמורי אתחריב**, ואמרו שולטני גבורים **אוי לך מואב** (במדבר כא ט), ולכן אמר לשון **אר"ה** (במדבר כב ו), שהיה מתירא אלול רא"ש מנוטריקון של אר"ה, שהוא מיד אחר אלול הוא ראש השנה יומא דתשובה, לכן אמר לכה נא בה', על סוד התשובה, ואמר נכה בלשון רבים בנ', על נ' יום של תשובה שיש בהם אלף רי"ש שעות, שכן כ"ד פעמים נ' עולה אלף ר', לכן אמר ארה לי, שרמו על ה' של תשובה שהיא א"לף ר" שעות בנ' יום, זה נרמז במלת אר"ה. ובלעם שידע שהקב"ה נתן לנו נ' ימים אילו בתשובה, והיא אחת מז' דברים שנבראו קודם שנברא העולם (כדאיאת בנדרים דף ל"ט): לא אמר רק קבה (במדבר כב יא), שהם על ענין כ"א יום שבין המצרים שבהם **קטב מרירי** שולט (דברים לב כד) כדאיאת בגמרא (פסחים ק"א ע"ב), שזה היה כח של בלעם, ובאומות העולם **ק"ם** כדאיאת בברכות (במ"ר פי"ד כ), נוטריקון קטב מרירי, שבהם כל מיני כישוף בעולם, אבל באמת בישראל **לא קם** (דברים לד י), ר"ל **קטב מרירי** אינו נמצא בישראל **פי לא נחש פניעקב** (במדבר כג כג), וידוע בספר הפליאה שכ"א מאות מיני עשבים יש בעולם שממונים עליהם המלאכים, בסוד **הידענת תקות שמיים** (איוב לה לג), שהם המלאכים הממונים על עיטבים, שאמר הקב"ה לאיוב אם ידעת כמה הם, שאומרים להם גדל ומכים אותם כדאמרינן בפרק קמא דחולין (ב"ר פ"ו ו), חזר ואמר **אם תשיים משטרו פאן**, ר"ל במלת אר"ח הן נרמזין המזלות המלאכים הממונים על עשבים שהם כמנין אר"ח (כדאיאת בחולין), ר"ל א' היא אלף, ר' כפשוטה, ק' באי"ק בגימטריא תת"ק, הרי אלף ר' תת"ק, עולין למספר ב' אלפים ק'. והוא נרמז במלת **ק"ב**, שאמר בלעם לקלל אותם באילו הכ"א ימים שמושלים בהם קטב מרירי, וחילותיו קסם ונחש שממונים עליהם כ"א מאות כמנין קב"ה, ק' כפשוטה, ב' מורה על ב' אלפים, כמ"ש בלק **גם ק"ב לא תקננו** (במדבר כג כה). זכינו לדין **ולא אקה י-הנה א-להיך לשמע אל בלעם** (דברים כג ו), ואמר מילת אבה, ולא אמר רצה, או מאן ה'. לרמז שלא די שלקח הקב"ה **מרבת קדש**, שהם שרי האומות א' של א"תא שהוא אלול, ונתן לנו בהם ימי תשובה שנרמזו בה, אלא אפילו חודש אב לא נתן לו לגמרי, שהוא חודש אריה בקליפה לקח גם כן ממנו ולא נתן לו רק י' ימים, כדאמר רבי יוחנן (בתענית דף כ"ט). אלו היונא התם הוי עבידנא תענית, ולקביל זה נתן לנו י' ימי תשובה. ז"ש **ויפנה י-הנה א-להיך לך** (דברים כ"ג), רמז במלת ל"ך על אותן נ' ימים, ל' יום של אלול, וך' ימים של תשרי עד גמר החתימה, א"ת הקללה לברכה, א"ת דייקא, **גם את זה לעמת זה עשה ה-א-להים** (קהלת ז יד), ר"ל כמו שנתן הקב"ה אב' תמוז לעשו, נתן לנו הקב"ה כנגדן 'אלול' תשרי. ובלק שאמר **ארה לי א"ת העם הזה**, א"ת דייקא, שהוא 'אלול' תשרי, אולי אוכל נכה בנ', על נ' ימים אלו. אבל הקב"ה היפך לך, ל"ך דייקא, שהיפך אותן נ' יום מקללה לברכה. (מגלה עמוקות ק"ו)

ב. כתב הרמב"ם (הלכות חגיגה פרק ג הלכה ג) - אימתי היו קורין וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לווהיה אם שמוע וגו' ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ופוסק.

ג. ולמה ישוע? רבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמן: פגם הכתוב צדיק בקבר מפני כבוד צדיק בשעתו: הקיש ביאתן בימי יהושע: מה ביאתן בימי יהושע פטורים היו ונתחייבו, אף ביאתן בימי עזרא פטורים היו ונתחייבו. ממה נתחייבו? רבי יוסי בר חנינא אמר: מדבר תורה נתחייבו. [במצוות התלויות בארץ] (ירושלמי שבעות פרק ו הלכה א)

ה. הכהן קורא מ'האזינו' 6 פסוקים, הלוי - מ'זכור ימות עולם' 6 פסוקים, שלישי - מ'ירכיבהו על במותי ארץ' 5 פסוקים, רביעי - מ'וירא ה' וינאץ' 10 פסוקים, חמישי - מ'לו חכמו ישכילו זאת' 11 פסוקים, שישי - מ'כי אשא אל שמים' 4 פסוקים עד סוף השירה, והשביעי מסיים את הפרשה כולה (9 פסוקים). הרמב"ם כתב **שהטעם להלוקה זו** הוא "כדי שיחזרו העם בתשובה" (הל' תפילה יג). כוונתו למילות התוכחה בהם מפסיקים, למרות שכל השנה אנו משתדלים לא להפסיק בדברי תוכחה, כדי להשיב בתשובה בשבת שובה.

זו הפרשה היחידה שחז"ל קבעו לה את המקום להפסקות ותחילות הקריאה. וכתב ה"מגן אברהם" (סימן תכ"ה - סק"ז) "ומצאתי כתוב שאפילו יש חיובים לא יחלקו הפרשה יותר. לפי שחלוקה זו היא מדברי חז"ל על כן אין מוסיפין בתוך השירה הוספות.

הזינו ל"ך - בגימטריא ע"ח. כנגד ע"ח פסוקים בוישמע יתרו שבו עשרת הדברות. וכן ע"ח פסוקים בפרשת אם בחוקותי. (הרוקח)
ז. בן יהודע - **פאן מאהבה, פאן מיראה**. בזה פרשת בס"ד רמז הכתוב (קהלת ט, יח) 'חוטא אקד יאבד טובה הרבה' **אקד** [13] מספר **אהבה** [13] חוטא לשון חסרון שחסר אהבה הנה זה מאבד טובה הרבה כי באהבה הנפכים עונות לנכיות.

חידושי אגדות - הוא לכאורה דבר תמוה דנמצא חוטא נשכר ו"ל דעושה תשובה מאהבה כדמסיק דבהכי איירי ודאי דעושה תשובה גמורה ומוסיף במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון והרי אותן מעשים טובים שמוסיף הם נעשים לו כזכיות וקרא דמייתי מוכיח כן שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם חיה וגו' דמשמע משפט וצדקה שהוסיף לעשות על תשובתו עליהם חיה וועד"י יש לפרש במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד ועוד כתבנו בזה דרך אחר בפ' אין עומדין ועד"י י"ל מ"ש הכתוב דברו וגו' כי נרצה עונה כי לקחה וגו' כפלים בכל חטאתיה מלת נרצה קשה לפי פשוטו גם מלת לקחה דה"ל למכתב לקחה אבל הפירוש כי נרצה עונה שיהיה העון מרובה כזכיות ועד"י לקחה שכר מצותיה לעתיד כפלים כחטאתיה כיון שהחטא גופיה נעשה זכות.

חנוכת התורה - ויש לדקדק שאם איש ישראל ילהב בנפשו לשוב בתשובה שלימה לפני ה' ויטיב דרכיו לבקש אהבה לקבל עול המצות ולעזוב דרך רשע הא תינח דעון עצמו נמחק ולא יזכירו לו כלל פשעי הראשונים אבל למה בתשובה מאהבה נעשו הזדונות זכיות **מה זה להשתכר על ידי החטא שעשה ושב ממנו**. ויש לומר דאיאת במסכת קידושין דף ל"ט דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה אבל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה עד כאן. ומפני זה כשאדם עושה עבירה במחשבה ובמעשה השי"ת בחסדו אינו שוקל המחשבה לרעה ונשאר רק המעשה. והנה אחר כך כשעושה תשובה במחשבה ומטיב דרכיו במפעלים טובים ומחשבות לבו יטהר אז מועיל מעשה הטוב של התשובה למחות מעשה העבירה והמחשבות הטובות של התשובה מאהבה הקב"ה מצרפה לטוב ונעשו לו זכיות. אבל אם עושה התשובה מיראה אז אין כאן מחשבה טובה שתצטרף לטוב שהרי מפני פחד העונש ומורא הפורעניות הוא שב. וכל מה שעושה הוא רק למען טובתו לכל ילכד בפה יוקשים. על כן העבירה נשארה לו להחשב כשגגה מפני שאבד זמנו ולא עשה טוב.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה,

הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל נא לפנות לכתובת ramnadhan018@gmail.com